

«Temps d'Educació», cinquanta números (1989-2016)

Conrad Vilanou Torrano*

Enric Prats**

Lara Longares***

Amb aquest exemplar, la nostra revista arriba als cinquanta números. No és una xifra menor per a una publicació de caire universitari que es troba al mig de situacions no sempre favorables. Endemés, els temps no són fàcils quan les aportacions econòmiques de les institucions s'han reduït dràsticament amb una política de retallades que ha erosionat la recerca i la transferència del coneixement. Amb tot, hem assolit una mena de majoria d'edat, després d'un viatge que es va iniciar el primer semestre de 1989 i que arriba fins aquest primer semestre de 2016. En total, 50 números en 27 anys, ja que en algunes ocasions la continuïtat de la publicació va reclamar la necessitat d'elaborar números que corresponguessin a tot un any, de manera que si d'una banda es trencava el ritme semestral, per l'altra s'assegurava la pervivència i viabilitat de la revista en moments de dificultats, tal com va succeir entre els anys 2002 i 2003 quan *Temps d'Educació* va passar de dependre de la Divisió de Ciències de l'Educació a l'Institut de Ciències de l'Educació.

A dir veritat, l'equip directiu de la revista va pensar, en un primer moment, no celebrar de manera especial aquesta avinentesa. Ara bé, una vegada valorada la situació es va considerar oportú elaborar una petita monografia, que aplegués diverses aportacions de persones que, des de distintes perspectives, han donat suport a la revista. Així es va convidar a un seguit de persones, per bé que algunes –per la complexitat de les seves agendes– van renunciar a participar en aquesta commemoració. Finalment, presentem un conjunt de quatre treballs que, amb el pretext dels cinquanta primers números de *Temps d'Educació*, plantegen qüestions relatives a l'evolució de l'educació en aquests anys, des de 1989 fins avui, alhora que formulen una sèrie de consideracions sobre la recerca i la investigació educativa, sense negligir el paper de les revistes científiques en el camp de l'educació.

En el primer treball –elaborat per l'equip directiu de la revista, amb el concurs de la becària de suport–, es perfila una aproximació a aquests cinquanta números, a manera de breu crònica. Així el treball signat per Conrad Vilanou, Enric Prats i Lara Longares dóna compte i raó de les circumstàncies que van envoltar l'aparició de la revista, sota la direcció del professor Jaume Trilla i Bernet, per endinsar-se a continuació en el deixant universitari de les revistes especialitzades en el camp pedagògic on sobresurten dues publicacions: la *Revista de Psicologia i Pedagogia* (1933-1937) i a la revista *Perspectives Pedagògiques* (1958-1984). Tot seguit, es valora el que ha suposat per a la revista batejar al ritme dels signes del temps, després d'analitzar –en una mena de vol a gran alçada– els diferents temes monogràfics, amb tribunes i dossiers inclosos, que han estat tractats al llarg d'aquests anys. Al marge d'altres possibles consideracions, es constata que s'ha

(*) Director de *Temps d'Educació*. Adreça electrònica: cvilanou@ub.edu

(**) Cap de redacció de *Temps d'Educació*. Adreça electrònica: enricprats@ub.edu

(***) Becària de *Temps d'Educació*. Adreça electrònica: lalalongares@gmail.com

produït un gir social certament notable, la qual cosa confirma que l'educació –més enllà d'altres orientacions i problemàtiques– s'ha convertit en un referent per lluitar contra la vulnerabilitat d'una societat que viu, cada vegada més, les penúries i la precarietat derivades de la destrucció de l'estat de benestar en un món globalitzat en què la immigració s'ha convertit en un referent de primer ordre. Avui estem lluny de la pedagogia dels pobles de fa uns anys (Schneider), quan s'analitzava el fet educatiu en funció d'una perspectiva cultural (geogràfica, política, religiosa, històrica, etc.) determinada. Per últim, en aquest article es planteja el compromís de futur, tot refermant-se en l'ideari inicial de la revista que es va publicar en el primer número, corresponent al primer semestre de 1989.

En segon lloc apareix l'article del professor Gonzalo Jover, catedràtic de Teoria de l'Educació de la Universidad Complutense de Madrid, titulat «Un nou temps per a l'educació». De fet, aquest article segueix un recorregut doble. Així, en primer lloc, es considera la incidència dels esdeveniments que es van desencadenar el 1989, moment en què va veure la llum la revista, i el que van suposar per a l'educació. El canvi de rumb històric que es va produir en aquella data, amb la caiguda del mur de Berlín i la posterior desintegració de la URSS (1991), va comportar la mort dels meta-relats anunciada pel postmodernisme, alhora que es generava un repte per a les possibilitats d'un coneixement teòriconormatiu de l'educació. A partir d'aquest repte, la segona part de l'article revisa la situació actual en l'àmbit de la investigació educativa, i així es constata l'explosió de publicacions especialitzades que s'ha produït en els darrers anys, encara que els nivells de qualitat de les revistes espanyoles es situïn per sota del que succeeix en altres camps del coneixement. Finalment, el professor Jover advoca, d'acord amb els termes de la filosofia política de John Dewey, per la recreació d'una gran comunitat d'investigació, articulada al voltant de tres criteris amb els que va néixer *Temps d'Educació* en aquell 1989: 1) pluralisme ideològic; 2) integració de pensament, investigació i acció; 3) caràcter interdisciplinari del coneixement pedagògic.

A continuació, en tercer lloc, s'inclou el treball del professor Antoni Tort i Bardolet, director de l'Escola de Doctorat de la Universitat de Vic, que porta per títol «L'acció i la reflexió pedagògiques. Entre la permanència i el canvi». L'autor aprofita l'avinentsa dels cinquanta números de *Temps d'Educació* per a repensar el sentit actual de la reflexió pedagògica, tot partint de la base que les efemèrides sempre són bones per procedir a un exercici d'anàlisi i reflexió. Situats en aquest 2016, també constitueixen bones oportunitats les efemèrides dels set-cents anys de la mort de Ramon Llull o els cent anys de la publicació de *Democràcia i Educació* de John Dewey. Els canvis socials, culturals i econòmics modifiquen parcialment les funcions, les finalitats i el funcionament de les institucions educatives que experimenten canvis constants. Davant d'aquest fet, inherent a la pròpia història d'aquestes institucions, de l'escola a la universitat, es fa necessari que la reflexió i l'acció pedagògiques afrontin les noves pressions que afecten la vida acadèmica des de l'assumpció d'una autonomia intel·lectual que permeti interpretar els mecanismes que condicionen l'educació contemporània i que aportin un coneixement que ajudi a millorar-la. Certament que *Temps d'Educació*, d'una o altra manera, pot contribuir a assolir aquestes fites i objectius.

En darrer terme, i com a cloenda d'aquest monogràfic en ocasió dels cinquanta números de *Temps d'Educació*, la professora Glòria Bordons –una persona que ha fet molt i bo per mantenir viu el sentit d'avantguarda de l'obra de Joan Brossa– ens ofereix un

treball sobre «La poesia, fanal de l'educació». De fet, l'educació des dels seus orígens va tenir una alta càrrega poètica, atès que els poetes –així es desprèn de la *Paideia* homèrica i, en general, de tota l'educació presocràtica– van ser els primers educadors de la cultura occidental. Ja Marcel Detienne en el seu clàssic llibre (*Les maîtres de vérité dans la Grèce archaïque*, 1967) feia la distinció entre la veritat (*Aletheia*) poètica entesa com a desocultament i l'engany (*Apate*) sofisticat que devalua l'art de pensar i parlar a una simple màquina dialèctica més preocupada per guanyar en els combats retòrics a l'àgora que per descobrir l'autèntica veritat. Ha plogut molt des de llavors, des del temps en què els poetes eren els veritables educadors, però la poesia –i per tant, la raó poètica, és a dir, una raó imaginativa i creativa, una raó estètica al cap i a la fi que vol agombolar la raó teòrica i la raó pràctica en un tot integral– forma part de l'univers pedagògic des de primera hora quan la tradició oral donava suport a qualsevol empresa educativa. Amb la invenció de l'escriptura, criticada per Plató, els poetes van veure com els seus cants fins llavors pronunciats en veu alta es posaven escrits –negre sobre blanc– sobre el paper, per tal de conservar una memòria literària que venia de lluny. Amb aquests antecedents, i sent conscients de la importància de la funció dels poetes i dels artistes en el món d'avui, tot seguint el deixant de tercera crítica kantiana, la professora Glòria Bordons –a partir d'un text de Joan Brossa sobre l'educació– vol contribuir a la celebració dels cinquanta primers números de *Temps d'Educació*. Comptat i debatut, la nostra revista ha volgut ser sensible a tots els abordatges que es fan de l'educació des de les diferents perspectives –teorètiques, pràctiques– segons l'arquitectònica moderna de les crítiques de Kant i, nogensmenys, estètica i poètica. Tal com va dir el poeta llatí Terenci, res humà ens és estrany.